

Folclorul muncitoresc

Folclorul, cercetat și valorificat cu tot mai multă dragoste și competență, scoate la iveală noi și noi comori. Nu o dată sintem impresionați de prospețimea și autenticitatea unei balade pînă acum necunoscute, a unui joc uitat, a unei strigături de mare frumusețe literară. S-ar putea zice chiar că e-n firea noastră a prețui noul din vechile într-adevăr marile producții folclorice românești, a căuta neobosiți noi și noi izvoare.

Numai că, iertată-mi fie părerea, cercetarea demnă de toată lauda e unilaterală, îndreptată exclusiv spre mediul țărănesc. Sau poate că nu e așa, că se cercetează și folclorul muncitoresc dar faptul că el rămîne în continuare nevalorificat, necunoscut masei largi face din această cercetare o muncă mărunță și nefolositoare de arhivă culturală.

Aș vrea ca aceste rînduri să atragă atenția — mai era oare nevoie? — asupra existenței în țara noastră a unui bogat folclor muncitoresc. Nașterea proletariatului a adus după sine, sau mai exact cu sine, folclorul: vers, muzică, dans. Evident, primele sale manifestări erau aproape identice cu cele tradițional-țărănești. Dar, cu timpul, acest folclor a început să se individualizeze, ajungînd la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru de sine stătător.

E adevărat că cercetarea folclorului muncitoresc implică anumite greutăți. De multe ori el poate fi ușor confundat cu folclorul orășenesc de mahala în mijlocul căruia — de ce să n-o spunem — s-a și născut. Numai că o ureche cit de cit formată va deosebi pînă la urmă o lamentație plină de aoleuri de un cîntec autentic de jale și revoltă. Cercetătorul mai poate fi derutat de existența unui autor care nu e nici colectiv, nici necunoscut, can folclorul clasic. Poezii apărute cu semnătură în ziarele și revistele de stînga au devenit, datorită mesajului și valorii artistice, autentice folclor, autorul — cum era și normal — fiind uitat. Și nu în ultimul rînd, cercetarea folclorului e îngreunată de represaliile la care acesta a fost supus laolaltă cu creații și propagatorii săi. Interzicerea anumitor cîntece, cenzurarea anumitor poezii, arderea atîtor reviste și manifeste în anii de teroare și exploatare fac din munca de cercetare a folclorului muncitoresc o muncă grea, aproape de pionierat. Și, trebuie subliniat, ea nu poate fi dusă la capăt decît în strînsă corelație cu cercetarea mișcării muncitorești care a generat acest folclor, cu istoria partidului care l-a încurajat și răs-pîndit.

Tot acestor rînduri le încredințez părerea despre existența chiar a unei mitologii populare muncitorești (termenii poate sînt improprii, dar aici și acum mă interesează exactitatea conținutului noțiunii). Mai demult, din vechile centre muncitorești: Hunedoara, Reșița, Vlăhița, Călan, se sărbătorea o zi a focului. Minerii maramureșeni își amintesc și astăzi despre poveștile bătrînilor în care personajele principale erau păstorul băilor, piticii și cîinele pămîntului, Muncitorii portuari și pescari sînt cei care au născut și întreținut legendele duhurilor apelor.

O importanță cu totul aparte trebuie acordată folclorului muncitoresc angajat în lupta împotriva exploatării, tiraniei, pentru libertate socială și națională. Cercetarea, revin din nou, nu e ușoară. Dar nu există eveniment de seamă în istoria patriei noastre, a luptei revoluționare a clasei muncitoare care să nu fie viu oglindită în acest folclor. Poezia și cîntecul revoluționar care îndeamnă la luptă, direct, cîntecul care descrie viața și moartea „politicilor“ din închisori, pamfletul, și — gen de efect puternic și imediat — parodia.

Aceasta din urmă, prin spiritul său, a bagatelizat nenumărate „datorii sfințe“, proclamății regale, indemnuri la supunere. Simpla analiză a parodiilor, a anecdotelor și a glumelor (să nu ne temem de aceste cuvinte) din ultimul război mondial poate da naștere nu numai unei savuroase lucrări despre firea românului ci și evidențierii existenței împotrivrării, sub, aparent, cele mai nevinovate forme.

În sfîrșit, folclorul muncitoresc nou care se naște sub ochii noștri este, am impresia, insuficient cercetat. Că „avem tot timpul“ e adevărat, că valoarea autentică va rezista scurgerii anilor iar e adevărat. Dar nu mai puțin adevărat este că în acest folclor nou circula foarte multe falsuri, pe care unii îndrumători încearcă să le impună, artificial, ca autentice. Și aici, specialistul poate interveni cu promptitudine și competență, făcînd loc creației muncitorești — cu autor sau fără — absolut valoroase.

Mă gîndesc — și poate că nu numai eu — la un festival sau concurs (sau și festival și concurs) de folclor muncitoresc. Și nu-i găsesc alt loc de desfășurare decît Baia Mare și Teatrul Dramatic de acolo. Ar fi o sărbătoare și pentru oraș și pentru creația pe nedrept uitată înainte de a fi cunoscută.

Valentin Munteanu